

AFRIKAANS HUISTAAL: VRAESTEL I

NASIENRIGLYNE

Tyd: 3 uur

100 punte

Hierdie nasienriglyne word voorberei vir gebruik deur eksaminatore en hulpeksaminatore. Daar word van alle nasieners vereis om 'n standaardiseringsvergadering by te woon om te verseker dat die nasienriglyne konsekwent vertolk en toegepas word tydens die nasien van kandidate se skrifte.

Die IEB sal geen gesprek aanknoop of korrespondensie voer oor enige nasienriglyne nie. Daar word toegegee dat verskillende menings rondom sake van beklemtoning of detail in sodanige riglyne mag voorkom. Dit is ook voor die hand liggend dat, sonder die voordeel van bywoning van 'n standaardiseringsvergadering, daar verskillende vertolkings mag wees oor die toepassing van die nasienriglyne.

AFDELING A BEGRIP, TAAL EN STYL**VRAAG 1 BEGRIP, TAAL EN STYL**

- 1.1 Om iets in 'n neutedop saam te vat, beteken om dit kernagtig op te som en aan te bied vir ander mense. (een punt) In hierdie rubriek bespreek Myburg 'n interessante kunstenaar se werk kortliks en redelik eenvoudig. Daar is nie ruimte om dit volledig te bespreek nie, maar hy gee genoeg inligting dat sy lesers verder daaroor kan nadink. (een punt) (2)
- 1.2 1.2.1 Die onderstreping dui die beklemtoonde vokaal/lettergreep/sillabe/klankgreep aan. (halfpunt)
Die kolletjies dui die lettergrepe/sillabegrense aan/dui aan hoe die woord opgebreek word. (halfpunt) (1)
- 1.2.2 Eie antwoorde. Gepaste naam of nie: Elke krap woon alleen in 'n skulp omdat elkeen beskerming nodig het aangesien sy lyf nie 'n harde dop vorm nie; tog is daar interaksie tussen krappe soos deur die verwysing na wyfies wat eiers lê (par. 2), aangedui.
[Om die punt te verdien moet die kandidaat aandui watter vorm verkies word en 'n oortuigende rede as motivering daarvoor verskaf. Dit is nie nodig om na albei vorms te verwys nie.] (2)
- 1.3 1.3.1 Namate die krap groei, moet dit (hy/sy/die krap) 'n groter blyplek soek. (1)
- 1.3.2 Eie antwoorde. Lydende vorm lê klem op die blyplek en verwyder probleme met geslagsverwysing (hy/sy). Bedrywende vorm kan "dit" gebruik om die geslagsprobleem op te los en klink minder lomp/minder formeel/meer gemaklik en soepel.
[Om die punt te verdien moet die kandidaat aandui watter vorm verkies word en 'n oortuigende rede as motivering daarvoor verskaf. Dit is nie nodig om na alle vorms te verwys nie.] (1)
- 1.4 Par. 3 beëindig die biologiese inhoud van die rubriek. Par. 4 lui die metaforiese toepassing van die biologiese inhoud in. Daar is dus 'n duidelik verwoorde onderskeid tussen die twee dele van die rubriek.
[Een punt vir duidelike uitspel van par. 3 se afsluitende funksie; een punt vir die skakel met par. 4 ('n verandering in die aard van die inhoud).] (2)
- 1.5 Metingskaal vir 3 punte
Tipiese verwagte inhoud: Die idee dat mense hul lewens/kulture/lande/eiendom agterlaat en 'n tuiste probeer vind in 'n nuwe omgewing fassineer kunstenaars.
Die manier waarop mense swaarkry, waarop hulle uitstyg bo hul lyding en sterker of beter mense word, dra by tot ons kollektiewe kennis van die mensdom; kunstenaars kan hierdie idees boeiend uitbeeld.
Erger nog: tans is daar ook 'n vorm van "swaarkry"-toerisme: mense wat ander se moeilike omstandighede uitbuit vir eie gewin. Die fotograaf David Goldblatt is onder meer daarvan beskuldig. (3)
- 1.6 Metafories, veral in politieke en sosiale omstandighede, beteken "deursigtig" dat jy niks wegsteek nie, dat jy eerlik is oor wat jy doen, dat jy iets beter begryp, en dat jy dinge volgens die korrekte reëls doen. Inomata laat toeskouers dieper inkyk in die lewe van kluisenaarskrappe omdat hulle presies kan sien hoe die krap in die skulpe inpas. Dit kan ook, in 'n negatiewe sin, beteken dat privaatheid binnegedring word.
[Een punt vir die omskrywing van die woord self; een punt vir toepassing op Inomata se idee met die kunsprojek.] (2)

- 1.7 Die Japannese woord vir kluisenaarskrap is dieselfde as dié vir huishuurder. Hierdie twee betekenisse word as verskillende "lae" gesien wat die krappe vir die kunstenaar juis interessant gemaak het. (Die betekenisse vul mekaar aan en verryk die hele konsep, wat Inomata tot haar kunsuitstalling geïnspireer het.)
[Een punt vir die dubbelsinnigheid van die Japannese woord vir "kluisenaarskrap"; een punt vir die toepassing op die idee van Inomata se kuns.] (2)
- 1.8 1.8.1 Driedimensionele/driedimensioneel (1)
1.8.2 In die eerste geval word 'n afkorting en 'n soortnaam tot 'n nuwe samestelling gekoppel. In die tweede geval is 'n samestelling ook ter sprake, maar hier verseker die koppelteken leesbaarheid weens die lengte van die woord en bowenal die vokaalopeenhoping wat voorkom. "Video" is ook aanvanklik as 'n leenwoord beskou, wat ook 'n koppelteken in 'n samestelling nodig gemaak het.
[Een punt vir elke korrekte verduideliking van beide woorde se koppeltekengebruik.] (2)
- 1.9 Hulle kon kundiges aangestel het om hulle van raad te bedien.
Hulle kon verseker het dat die uitstalkaste ideale omstandighede vir die krappe bevat in terme van beligting en temperatuur.
Hulle kon verseker dat die korrekte soort water gebruik word.
Hulle kon gesorg het vir geskikte voeding vir die krappe.
Hulle kon videomateriaal of foto's uitgestal het (nie die lewendige krappe nie).
[Een punt vir elke duidelik omskrewe, verstaanbare feit.] (2)
- 1.10 Haar werke se titels is bes moontlik oorspronklik in Engels, nie Japannees nie.
Haar eie woorde was dalk oorspronklik in Japannees; Myburg het dit dalk in Engelse vertaling gelees.
Selfs al het sy oorspronklik Engels gepraat, wou Myburg nie lang dele in Engels in sy rubriek insluit nie, want dit sou sy Afrikaanssprekende lesers vervreem.
[Enige van bogenoemde stellings word met een punt beloon. Twee redes moet verskaf word vir die volle punte. Oorweeg ander geskikte redes wat slaag in die konteks van die rubriek.] (2)
- 1.11 Die vrou en die hond ruil nie werklik jasse nie, want die hond het nie dieselfde denkproses as die vrou nie en kon dus nie saam met haar op die uitruiling besluit het nie. 'n Hond het ook nie werklik 'n jas nodig nie, veral nie een met lang genoeg hare dat die vrou vir haarself daarvan 'n jas kon maak nie!
[Indien die kandidaat twee goed verwoorde stellings maak, kan albei punte toegeken word. Indien slegs een stelling gemaak word, maar deeglik uitgebrei word, is twee punte ook moontlik. Indien die antwoord arm en oorvereenvoudig is, kan dit slegs een punt verdien.] (2)
- 1.12 Dit beklemtoon dat die mens (enkelvoud) magtig is en heers oor die diere (meervoud). Die mens se impak op diere is veel groter as omgekeerd; die enkelvoud suggereer dat die mens selfsugtig en onbedagsaam is en nie besef watter invloed sy optrede op al die verskillende soorte diere op aarde het nie. (2)

VRAAG 2 BEGRIP, TAAL EN STYL

- 2.1 Ja, dit is oordrewe omdat Michell nog net een boek geskryf het.
Nee, dit is nie oordrewe nie omdat sy boek "wêreldwyd uitgegee" word en in heelwat tale vertaal is – op hierdie manier sal baie mense van hom weet. (2)
- 2.2 2.2.1 • Die 73-jarige Michell het in die suide van Engeland grootgeword.
• Michell (73) het in die suide van Engeland grootgeword.
• Michell, tans 73, het in die suide van Engeland grootgeword.
[Enige ander korrekte moontlikheid wat nie 'n tweede hoofwerkwoord invoeg nie – die gebruik van 'n bysin is dus verkeerd (soos: Michell, wat tans 73 jaar oud is, het in die suide van Engeland grootgeword./ Michell, wat in die suide van Engeland grootgeword het, is tans 73.).] (1)
- 2.2.2 Op die laaste aand, terwyl hy langs die strand gaan stap het, het hy derduisende dooie pikkewyne gesien wat die slagoffers van oliebesoedeling was. [Enige antwoord wat uit EEN sin bestaan en saamgevoeg is met behulp van voegwoorde en/of betreklike voornaamwoorde.] (1)
- 2.3 "smokkel" [Indien kandidate "verbysmokkel" vorm uit die infinitief in die teks, sal dit ook aanvaar word.] (1)
- 2.4 Eie antwoord met sinvolle **inhoud** (dit moet 'n **belangrike** les wees) en duidelike **motivering** waarom dit belangrik is. (2)
- 2.5 Metingskaal vir 3 punte
Tipiese moontlike argumente:
Ja – hy het die pikkewyn se lewe gered. Hy het die besoedeling wat deur mense veroorsaak is, verwyder en die pikkewyn weer gemaklik laat lewe. Daarby het hy mense bewus gemaak van die probleem; eers plaaslik (by die skool) en later internasionaal (deur sy boek).
Nee – hy het die pikkewyn onder onnatuurlike omstandighede aangehou. Hy moes die voël weer in die natuur vrygelaat het. Om die voël van sy spesiegenote weg te hou, en onder kunsmatige omstandighede by die skoolkoshuis aan te hou, is verkeerd. Die voël sou siektes kon opdoen, sy liggaam sou ongemaklik kon wees weens harde oppervlakte en hitte, en hy het nie water tot sy beskikking gehad om in te swem nie. Sou hy genoeg en die regte soort kos kon kry om te eet? (3)
- 2.6 Uitgewery: hulle hoop om die boek wyer bekend te stel en meer kopieë te verkoop. (Die verband tussen die uitgewer se naam en die boek se titel kan ook uitgewys word.)
Ambassade: hulle wil betrekkinge tussen Brittanje en Suid-Afrika verbeter en daarom borg hulle 'n Britse skrywer se besoek aan RSA.
Kandidate moet NET een deel van een van die instansies noem. (1)
- 2.7 Dit is 'n lewe wat nie die hulpbronne van die natuur vernietig en/of uitput nie. Dit verseker ook die voortbestaan van toekomstige geslagte. (1)
- 2.8 Eie antwoorde. **Een punt** vir styl en inhoud.
Soos: Beroemde pikkewynskrywer bespreek boek in SA
Pikkewyn se 'baas' vertel storie in SA
Lesse uit pikkewyn se lewe in nuwe boek. (1)

VRAAG 3 TEKSVERWERKING**Nasieninstruksies:**

- (a) Indien die **woordtelling** weggelaat is, of verkeerd aangedui is (meer as 2 minder woorde as werklik gebruik): Trek 'n punt af.
- (b) Indien die **woordtelling** die perk oorskry, trek punte soos volg af:
75 woorde en meer: 1 punt
85 woorde en meer: 2 punte
95 woorde en meer: 3 punte.
- (c) **Daar word nie 'n punt afgetrek vir (a) asook (b) nie.**
- (d) Indien 'n **opskrif** ontbreek: Trek 'n punt af.
- (e) **Taal en styl** word met behulp van die metingskaal hieronder beoordeel. Dui foute in die paragraaf aan.
- (f) 'n **Lys wenke** gebaseer op die teks word hieronder verskaf. Dui die wenke aan sodat dit getel kan word; dan word 'n punt op die metingskaal bepaal.

Die volgende wenke kom in die teks voor en kan deur kandidate gekies word

Ter toeligting: die opskrif by die voorbeeldantwoord "kontrolelys vir briljante resensies" is 'n poging om superoordrewe positiewe tienertaal na te boots. Dit weerspreek nie die inligting wat in die vraestel self verskaf word nie.

Die lys is omvattend en bevat verskillende voorstelle om een idee te verwoord – geen kandidaat hoef almal te noem nie – die woordperk maak dit onmoontlik. Let egter op dat kandidate sekere aspekte anders kan verwoord of beklemtoon: Hulle moet krediet daarvoor kry, tensy dit duidelik nie op die gegewe teks gebaseer is nie.

- Spreek 'n waarde-oordeel oor die boek uit./Oordeel of die boek goed of swak is.
- Meet die teks aan bepaalde aspekte in verhouding met ander dinge/Dui aan of die teks die werklikheid uitbeeld/weerspieël./Dui aan wat die werklikheid is waarmee jy die teks vergelyk.
- Meet die teks aan die uitbeelding van politieke of ekologiese aspekte van die dag.
- Beoordeel die boek in terme van morele waardes/Wees eerlik omtrent jou eie morele waardes waaraan jy die boek meet.
- Fokus op die emosionele effek op die leser./Dui aan wat die emosionele impak op die leser is.
- Dui aan of die leser met die inhoud of karakters of omstandighede kan identifiseer.
- Oordeel of 'n boek leersaam is/of die leser iets uit die boek kan leer/of die leser inligting in die boek kan bekom/oordeel of die boek uitstekend in sy genre is.
- Bepaal of die boek die skrywer se beste werk is.
- Dui aan of die boek oorspronklik is of nie.
- Dui aan of nuwe tendense of tegnieke in 'n boek voorkom.
- Beoordeel of die boek 'n eenheid vorm./Dui aan of alle elemente in die boek deeglik geïntegreer is.
- Gebruik verskillende argumente om 'n boek te beoordeel./Fokus op meer as een argument in die beoordeling van 'n boek.

'n Voorbeeld van 'n antwoord:**KONTROLELYS VIR BRILJANTE RESENSIES**

- Spreek 'n waarde-oordeel oor die boek uit.
- Sê of die verhaal realisties is.
- Sê of dit politieke of ekologiese kwessies uitbeeld.
- Wees eerlik oor jou morele waardes waaraan jy die boek meet.
- Dui die moontlike emosionele impak op die leser aan.
- Oordeel of lesers met karakters kan identifiseer.
- Dui aan of die boek 'n skrywer se beste werk is.
- Sê of dit uitblink in die genre.

Woordtelling: 66

Metingskaal:

Inhoud:	8	7	6–5	4–3	2–1	0
	6	5	4	3	2	0
Taal, styl en spelling	Foutloos/ enkele onbelangrike foute	Minder belangrike foute (spelling, meestal)	Groter foute (woordkeuse, sintipe, taalfoute, woordordefoute)	Baie groot foute (teks word moeilik om te begryp)	Onleesbaar	
	4	3	2	1	0	

LW: Die VAR-dokument vereis NIE 'n paragraaf nie. Ander formate, soos die kontrolelys in hierdie geval, is dus toelaatbaar.

[10]**50 punte**

AFDELING B POËSIE**VRAAG 4 VOORBEREIDE GEDIG – VERPLIGTE VRAAG**

- 4.1 Dit is vroue met wie die spreker (amper noodgedwonge) identifiseer – sy voel haarself deel van daardie groep. Dit is welgestelde blanke vroue (een punt). Die toon is satiries en spottend (een punt).
'n Tweepuntantwoord sal eerstens die groep "susters" identifiseer en tweedens die toon as spottend/satiries uitwys. (2)
- 4.2 Nee: Die toon word ernstig en byna wanhopig. Die kru woorde in strofe 4 ("aai en paai" in mindere mate, maar "naai" en "maai" definitief!) pas glad nie by die spottende toon oor die vroue se oppervlakkigheid in strofe 1 nie, maar suggereer dat die spreker al hoe ernstiger raak oor sekere sake. (2)
- 4.3 "aandagtig sit en tydhou voor musiekkamers" (versreël 8) kan tweeledig wees. Eerstens, om in musiek tyd te hou beteken om die tempo en ritme korrek te handhaaf; die moeders wil hê hul kinders moet musiek neem en daarin uitblink; daarom moet hulle goed kan tydhou. Die moeders help hulle daarmee wanneer hulle oefen; terwyl die moeders vir die kinders wag buite die "musiekkamers" waar hulle les neem, probeer hulle luister of die kinders suksesvol "tydhou". Andersyds is die moeders en die kinders baie besig en beweeg vinnig van die een aktiwiteit na die ander – vele woorde in die strofe beklemtoon spoed. Die moeders hou dus die horlosie dop om te kyk of die kinders se lestyl nie al verby is nie – hulle mag nie laat wees vir die volgende aktiwiteit nie. (2)
- 4.4 "die waansin van wa-pak" (versreël 12) verwys na die **Groot Trek**. Vroue moes sorg vir die basiese lewensmiddele soos kos en klere; hulle het ook ernstige ontberinge die hoof gebied tydens die Trek. Die hedendaagse manier waarop vroue hul gesinne bestuur en beplan hoe daar betyds van die een aktiwiteit na die ander beweeg gaan word, herinner die spreker aan die presiese manier waarop Voortrekkervroue die waens gepak het – selfs al het hulle nie eintlik geweet waarop hulle hul moet voorberei nie.

OF

"kamp en kroep" (versreël 14) verwys na die **Tweede Anglo-Boereoorlog** (aanvaar ook ander korrekte benamings van hierdie oorlog, soos die Suid-Afrikaanse oorlog – onderwysers sou verskillende benamings aan klasse geleer het). Vroue en kinders is deur die Britse magte in konsentrasiekampe aangehou, waar derduisende weens ontbering, siekte en swak versorging dood is. Kroep is 'n algemene siekte onder jong kinders wat sonder die nodige mediese behandeling tot die dood kan lei. Die angstige manier waarop Boervroue hul kinders probeer gesond hou het in die kampe herinner die spreker aan die manier waarop kinders deur die moeders aangespoor word om te presteer en aan baie aktiwiteite deel te neem.

[Een punt vir die verduideliking van die gebeurtenis – nie slegs die noem daarvan nie; een punt vir die verband tussen die gebeurtenis en die gedig.] (2)

4.5 Metingskaal vir 3 punte

Die kandidaat behoort na onder meer die volgende te verwys:

"melk en heuning" verwys na die Beloofde Land waarheen die volk Israel op pad was nadat hulle uit Egipte getrek het. Hier verwys dit na die ideale omstandighede vir die spreker en haar soortgenote wat hulle kinders kon "verblond" (met ander woorde: blank en bevoorreg hou) in apartheid-Suid-Afrika.

Die voorregte wat blankes beleef het tydens die apartheidsbewind is besig om ineen te stort: Die spreker kom tot die besef dat sy en haar "susters" die laaste groep is wat hierdie voorregte sal beleef. Die verandering sal ook vinnig en maklik kom: Soos braaivleishout uitbrand en ineenva, "met sagte geluid van as", net so maklik sal die beleid in die land verander en blanke bevoorregting verwyder. Die woord "as" is hier dubbelsinnig: Dit dui ook op waarvoor daar gewens word ("as dinge maar anders was ..."), maar hierdie wense word nie waar nie – hulle word onderdruk.

Die toon van die spreker is hier angstig, gerig op die verlies van bevoorregting; nie op die voordeel wat die onderdrukte deel van die bevolking uit die verandering sal trek nie.

(3)
[11]

VRAAG 5

VOORBEREIDE GEDIG – KEUSEVRAAG

- 5.1 5.1.1 Die spreker wou eers 'n gedig skryf oor Monroe, maar het toe besluit om die gedig aan Monroe self te rig. Daarom word Monroe direk aangespreek.

(1)

- 5.1.2 Haar onvermoë om 'n gedig oor Monroe te skryf word opgehef wanneer sy die foto van Bert Stern sien en besef dat Monroe hier gans anders lyk as gewoonlik.

(1)

- 5.2 "jou kop skalks weg áfgedraai" (versreël 23). – skaam vs. selfversekerdheid.

"Marilyn Monroe in rou!" (versreël 19). Monroe is gewoonlik afgeneem met die klem op haar seksualiteit; sy is dikwels naak of skraps geklee. In Bert Stern se foto is sy heeltemal geklee, hoewel haar skouers ontbloot is; daar is niks prikkelends omtrent haar voorkoms nie; trouens, die kyker word tot nadenke gestem deur die erns van die foto. Sy is duidelik hier 'n ouer en ernstiger persoon as die speelse poppie op foto's in haar jonger jare.

[Indien kandidate ander versreëls aanhaal, moet hul voorstelle en verduidelikings ernstig oorweeg word.]

[Een punt vir 'n aanvaarbare aanhaling; een punt vir 'n oortuigende verduideliking van die kontras tussen die twee versreëls.]

(2)

- 5.3 Seksualiteit en sonde word dikwels gelykgestel; omdat Monroe nie hier die "seksgodin" is nie, herinner sy die spreker aan die frase "witter as sneeu", wat verwys na hoe gelowiges se sonde van hulle afgewas word. Meer direk verwys die frase hier na Monroe se "immer wit gebleikte hare" (versreël 28), wat haar onnatuurlikheid beklemtoon. Ook hierdie gekunstelde voorkoms sal deur sommiges as sondig beskou word. Hambidge speel dus 'n fyn intertekstuele spel met hierdie frase in hierdie konteks.

Twee punte vir 'n uitgebreide, ryk antwoord; een punt vir 'n akkurate maar arm antwoord; nul vir 'n antwoord wat nie die vraag beantwoord nie.

(2)

5.4 Metingskaal vir 3 punte

'n Belangrike inhoudelike verskil tussen die gedigte is dat Spies kyk na 'n foto van 'n jong Monroe voordat sy die prikkelpop geword het; Hambidge kyk na 'n foto van 'n ouer, wyser, melancholiese Monroe wat lyk of sy verlies moet verwerk.

Die ernstige toon van Hambidge ("die dood is net 'n droom" – versreël 36) kontrasteer met die waardering wat Spies uitspreek vir die energieke, natuurlike jong vrou wat sy op 'n ander foto sien.

Die res van die antwoord val in die domein van smaak: Indien 'n kandidaat 'n keuse kan motiveer met spesifieke verwysing na die teks wat gekies word, behoort die punte toegeken te word. Daar is nie een regte antwoord nie, selfs al sou die nasiener hierdie vraag op 'n spesifieke manier beantwoord.

(3)
[9]

VRAAG 6 VOORBEREIDE GEDIG – KEUSEVRAAG

6.1 Die foto's is op die strand geneem; Venus verskyn in 'n skulp by die oseaan. Sowel Venus (die godin van liefde) as Marilyn Monroe ('n seksgodin in eie reg) is beeldskoon en lyk heeltemal onskuldig in hierdie kontekste.

(2)

6.2 "pendun wenkbroue" – versreël 33. Die spreker in die gedig spreek haar waardering uit vir die vars en natuurlike voorkoms van Monroe in hierdie foto. Sy is nie so gestileerd en onnatuurlik soos wat sy in latere foto's uitgebeeld word nie. Daarby lyk sy nog nie so oorbewus van haar voorkoms as in latere fotosessies nie. Later sou haar wenkbroue gestileer word deur grimeerkunstenaars; hier lyk dit maar net soos wat dit van nature is.

(2)

6.3 6.3.1 Marilyn Monroe se woorde – of minstens: woorde wat die spreker haar in die mond lê.

(1)

6.3.2 Die spreker laat dit klink asof Monroe weet dat sy natuurlik wil voorkom op die foto's. Eintlik is sy besig om te poseer, maar sy laat dit lyk asof sy natuurlik optree. (Die komplekse spel tussen natuur en kultuur, tussen toevallige optekening en gestileerde fotorekord word hier geaktiveer.)

(1)

6.4 Metingskaal vir 3 punte

'n Belangrike inhoudelike verskil tussen die gedigte is dat Spies kyk na 'n foto van 'n jong Monroe voordat sy die prikkelpop geword het; Hambidge kyk na 'n foto van 'n ouer, wyser, melancholiese Monroe wat lyk of sy verlies moet verwerk.

Die ernstige toon van Hambidge ("die dood is net 'n droom" – versreël 36) kontrasteer met die waardering wat Spies uitspreek vir die energieke, natuurlike jong vrou wat sy op 'n ander foto sien.

Die res van die antwoord val in die domein van smaak: Indien 'n kandidaat 'n keuse kan motiveer met spesifieke verwysing na die teks wat gekies word, behoort die punte toegeken te word. Daar is nie een regte antwoord nie, selfs al sou die nasiener hierdie vraag op 'n spesifieke manier beantwoord.

(3)
[9]

VRAAG 7 ONVOORBEREIDE GEDIG: VERPLIGTE VRAAG

- 7.1 Die pasiënt op die operasietafel se bors is oopgemaak sodat 'n hartomleidingsoperasie uitgevoer kan word. Die nodige operasiegerei is uitepak, gereed om die nodige mediese prosedure uit te voer. **Die pasiënt word uitgebeeld as 'n "hoofgereg"**, die belangrikste dis by 'n ete, wat op 'n netjies gedekte tafel voorgesit word. Dit lyk asof sy dood is, en geslag om geëet te word deur die sjirurgiese personeel wat haar omring. Die operasiegereedskap word vergelyk met "geslypte silwer": Enersyds suggereer dit 'n deftige en spesiale geleentheid; andersyds suggereer dit die netjiese voorbereiding wat gewoonlik vir operasies gedoen word. [Sonder die titel sou die toneel soos 'n lykskouing kon lyk.] (2)
- 7.2 Alliterasie: Die herhaling van die letters **b** en **r** beklemtoon die breekbaarheid van die pasiënt, wie se lewe in die sjirurg se hande lê. 'n Hartomleiding is 'n lewensreddende operasie, maar kan ook gevaarlik wees en onderstreep die mens se sterflikheid.
Verkleinwoord: Die pasiënt is bes moontlik klein van postuur of 'n kind en die feit dat "borsie" die enigste verkleinwoord in strofe 1 is, beklemtoon haar weerloosheid teenoor haar mediese toestand asook die belang van die sjirurg en sy span se optrede om haar lewe te red. (2)
- 7.3 Daar is 'n beduidende **tydsverloop** tussen strofe 1 en 2 (die operasie en die herstel van die pasiënt), en weer tussen strofe 2 en 3 (in strofe 2 is die pasiënt dalk nog besig om die effek van narkose af te slaap, hoewel dit duidelik is dat sy die operasie oorleef het, en in strofe 3 kan die dokter reeds vir haar die operasie en die sukses daarvan verduidelik). Gewoonlik is die tydverloop tussen strofes nie so duidelik of groot nie. Hoewel die inhoud die leser van die tydverloop bewus sal maak, word dit deur die asteriske beklemtoon. (2)
- 7.4 Die kandidaat se oordeel oor die nodigheid van die kleurbenoeming tel nie as sodanig punte nie. Dit is belangriker dat die kleur in die konteks verduidelik word.
Wit is die handskoen van die dokter, wat op 'n "prentjie" (m.a.w. nie op x-strale of op foto's nie) die operasie verduidelik. Die kleur beklemtoon die steriele omstandighede waaronder sulke operasies moet plaasvind. In die wyer konteks van die hospitaal dui wit ook op skoonheid en reinheid, selfs afstandelikheid.
Bloedrooi kom veral onnodig voor: Ons weet mos watter kleur bloed is. Hier beklemtoon dit egter die hartwerking: Die hart kan nou weer vryelik suurstofryke (en dus besonder rooi) bloed deur die slagare aan die liggaam verskaf. Die operasie was dus 'n sukses. (Die "bloedrooi" sluit ook daarby aan dat die operasie op 'n "prentjie" verduidelik word – die illustrasie se kleurgebruik is dalk effens oordrewe.) Die alliterasie en herhaling beklemtoon die bloed wat pols. (1)

7.5 Metingskaal vir 3 punte

Die volgende opmerkings kan oor die laaste twee versreëls gemaak word:

Dit lyk nie asof die vrou belangstel in hoe die operasie haar lewe gered het nie, hoewel sy belangstelling veins deur haar kop te knik. Sy dink slegs aan haar rose wat sy jaarliks snoei. Dit lyk dus asof sy ondankbaar is, asof sy afgesluit is van die werklikheid van wat met haar gebeur het. Is sy in ontkenning oor die erns van die situasie? Andersyds is dit dalk 'n goeie teken: Sy is nie angstig oor haar mediese toestand nie, maar dink reeds weer aan haar alledaagse lewe en hoe sy dit gaan voortsit. Sal sy voor die komende winter gesond genoeg wees om haar rose te kan snoei?

Sy is self gesnoei deur die operasie – is sy dalk te veel gesnoei? Lê winter vir haar voor?

Die hart word metafories gesien as setel van die gevoelslewe; danksy die operasie klop dit nou weer sterk, maar emosioneel kan sy nie reggedokter word nie.

(3)
[10]

30 punte

AFDELING C VISUELE GELETTERDHEID EN KRITIESE TAALBEWUSTHEID**VRAAG 8 ADVERTENSIE**

- 8.1 As jy nie die plaag van miere vinnig en doelgerig oplos nie, sal hulle jou privaatruimte binnedring (hierdie mier sit heel gemaklik op jou tuinmeubels!). Die probleem sal te groot word om maklik op te los (die mier is so groot soos 'n mens!). (2)
- 8.2 Die mier hou 'n mengeldrankie vas wat in 'n pynappel opgedien is en met blomme en strooitjies versier is. Dit impliseer dat die mier baie gemaklik en tuis is in jou tuin, soveel so dat dit eksotiese mengeldrankies drink wat gewoonlik met tropiese vakansies geassosieer word. (2)
- 8.3 Die booglyn kan impliseer dat die gif natuurlik is, dat dit nie 'n sterk of dramatiese effek op die gebruiker sal hê nie. Die soliede, reguit lyn impliseer dat jy as huiseienaar sterk standpunt moet inneem teen die plaag van miere en op 'n vasberade manier moet optree om van hulle ontslae te raak. 'n Sagte, natuurlike benadering is dalk net nie goed genoeg nie. Die produk word as betroubaar uitgebeeld.
[Die kandidate se eie interpretasie van hierdie twee lyne en hoe hulle bydra tot die advertensie en met mekaar kontrasteer, moet beoordeel word. Hulle kan dit heeltemal anders lees as die beskrywing hierbo.] (2)
- 8.4 Metingskaal vir 2 punte
Eie antwoorde. Ja/Nee met 'n ondersteunende motivering. (2)
- 8.5 Die effek van die geadverteerde produk is om insekte, wat die mense in die huis se lewens onaangenaam sal maak, **buite** te hou. Die illustrasie dui 'n enorme mier aan wat ewe tuis om die tuinmeubels sit – dit is dus reeds **buite**. Die mier is dus eintlik reeds op die plek waar die advertensie sê dit behoort te wees – dit lyk dus nie na 'n probleem nie. Daarom lei 'n mens af dat die advertensiekopie met "buite" eintlik bedoel buite die erf, of buite die tuinmuur – buite die alledaagse lewensruimte van die mense, of dit nou binnens- of buitenshuis is. (2)

[10]

VRAAG 9 SPOTPRENT

- 9.1 Die leeu op die kaart lyk rustig en skadeloos, amper sonder energie, ietwat vaak. Die leeu in die agtergrond lyk aktief, energiek, kwaai en honger. Die oop bek maak die tande duideliker, wat hom veel gevaarliker laat voorkom as die toemond-leeu in die foto, met so 'n enkele stukkie tand wat uitsteek. Die foto se halfmas-oë lyk ook nie so gevaarlik as die fronsende ronde oë van die werklike leeu nie. Die speekseldruppels uit sy mond dra by tot die honger en gevaarlike uitdrukking op die gesig van die werklike leeu, wat glad nie te sien is in die foto nie. (2)
- 9.2 Eerstens is die inligting oor die natuur wat die kinders leer, foutief. Tweedens: Indien hulle hierdie foutiewe inligting toepas, soos in die situasie wat hier uitgebeeld word, kan dit tot 'n tragedie lei, pleks daarvan dat dit hulle plesier in die natuur verbreed. (2)
- 9.3 Daar is geen menslike infrastruktuur te sien nie: geen paaie, voertuie of selfs elektriese kragrade nie. (1)
- 9.4 **Ja:** Die mense kom bekyk bloot die natuur; hulle dra alles wat nodig is met hulle saam; hulle "neem slegs foto's (gesuggereer deur die kamera) en laat slegs voetspore", soos 'n gewilde stukkie raad aan mense in die natuur lui. Daar is ook nie baie mense te sien nie, wat die impak verminder.
- OF
- Nee:** Hulle blote teenwoordigheid in die natuur sal lei tot besoedeling, selfs in baie klein mate. Alle mense is selfsugtig en onbedagsaam teenoor die natuur; selfs al het hulle goeie bedoelings, behoort hulle daar weg te bly. (Hierdie standpunt is natuurlik ekstreem en moontlik ongewoon.) Die mense plaas leeus ook onder druk: As die leeu hulle aanval, sal hy geskiet word, al is dit hulle indringing in sy gebied wat die probleem veroorsaak. (1)
- 9.5 Plantegroei of flora (natuurlik nie fauna nie – dit sou die leeu wees). (1)

- 9.6 Die AWS (2017) aanvaar slegs die spelling van sebra met 'n "s", maar in hierdie konteks sal die spelling met 'n "z" ook aanvaar word omdat dit in die spotprent so voorkom.

Pa: Sy oë is halfoop, wat op rustigheid dui; sy mond is oopgetrek in 'n glimlag, wat daarop dui dat die pa geamuseerd is oor die kind se opmerking. Hy lyk kalm en gemaklik, gelukkig om in die natuur te wees. Hy is duidelik nie oplettend genoeg om te weet wat om hom aangaan nie; daarom sal hy 'n slagoffer word van sy seun se feitfout. Die bydrae tot die ironie lê hierin: Hy besef nie die seun maak 'n feitfout nie; daarom kan hy homself nie beskerm nie.

OF

Seun: Sy oë is groot oop, maar nie van skok of spanning nie, eerder van verwondering oor die natuur wat hy waarneem. Miskien is hy selfs trots daarop dat hy sy nuwe natuurkennis so vinnig en nuttig kan toepas. Hy wil sy pa beïndruk met hierdie nuwe kennis. Sy hoë wenkbroue sluit aan by die oopgetrekte oë, maar verrai geen negatiewe emosie soos spanning of vrees nie. Sy oop mond dui aan dat hy praat – hy praat duidelik hard genoeg sodat sy pa hom oor die afstand kan hoor, maar dit lyk ook nie asof hy van vrees skreeu nie. Sy natuurkennis lig hom in dat 'n sebra onskadelik is; ironies weet hy nie genoeg van die natuur om te weet dat hy die verkeerde naam by die beeld plaas nie. Daarom sal sy feitfout tot 'n tragedie lei. Dit is vreemd dat sy natuurkennis so klein is dat hy deur hierdie enkele fout mislei word, maar dit is sekerlik moontlik dat deesdae se kinders nie meer soveel weet omtrent wilde diere nie.

(3)
[10]

20 punte

Totaal: 100 punte

METINGSKAAL

Hierdie metingskaal word gebruik om die volgende vrae na te sien: 1.5; 2.5; 4.5; 5.5 of 6.4 (keusevraag); 7.5; 8.4.

VLAK EN BESKRYWINGS	3-PUNTVRAAG	2-PUNTVRAAG
Die uitstekende/baie goeie respons <ul style="list-style-type: none"> Is volledig/gedetailleerd met spesifieke verwysing na die gegewe teks en opdrag; Maak insigryke/spesifieke verbindings tussen die opdrag en die teks; Integreer alle elemente, toon 'n duidelike begrip van hoe dele bydra tot 'n groter geheel; Maak gebruik van gesofistikeerde taalgebruik. 	3	2
Die redelike respons <ul style="list-style-type: none"> Maak redelike verwysing na die gegewe teks en die opdrag; Maak algemene verbindings tussen die opdrag en die teks; Gee 'n bewys/bewyse dat die konteks begryp word; Toon 'n gedeeltelike begrip van die samehangende geheel; Maak gebruik van redelik goeie taalgebruik. 	2	1
Die onvolledige respons <ul style="list-style-type: none"> Verwys na die teks en/of opdrag in die algemeen; Is soms onakkuraat en oorvereenvoudig; Demonstreer konkrete denke en 'n onvolledige begrip van die elemente; Maak gebruik van swak taalgebruik wat steurend word. 	1	$\frac{1}{2}$
Die onvoldoende respons <ul style="list-style-type: none"> Verwys glad nie na die teks en/of die opdrag nie; Beantwoord nie werklik die vraag nie weens 'n gebrek aan begrip; Maak gebruik van ontoereikende taalgebruik; Verskaf geen poging om die vraag te beantwoord nie. 	0	0

Die nasiener mag 'n halfpunt meer of minder gee as wat die matriks toelaat om taalgebruik wat beter as die inhoud is, te beloon, of om taalgebruik wat swakker as die inhoud is, te straf.

By elke vraag wat hierbo genoem is, verskaf die nasienriglyne tipiese inhoud wat by die vraag verwag kan word. Die nasiener moet egter die kandidaat se aanbod op eie meriete oorweeg en dit nie bloot meet teen die moontlikhede in die nasienriglyne nie.